

УДК 351.711(332.122)

А. І. ГОРЕЦЬКИЙ

МЕХАНІЗМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РЕКРЕАЦІЙНОЇ СФЕРИ КАРПАТСЬКОГО РЕГІОНУ

Проаналізовано механізми вдосконалення державної політики розвитку рекреаційного туризму на прикладі Карпатського регіону. Визначено механізми інноваційного розвитку рекреаційної сфери та окреслено основні заходи щодо поліпшення економічного стану Карпатського регіону.

Ключові слова: державна політика, державне регулювання, інноваційний потенціал, модернізація, рекреація, розвиток.

This article analyzes the mechanisms of improving public policy development of recreational tourism as an example of the Carpathian region. The mechanisms innovative development of recreational areas and outlines key actions to improve the economic situation of the Carpathian region.

Key words: public policy, government regulation, innovation capacity, modernization, recreation and development.

На сьогодні виникає об'єктивна необхідність подальшої інтенсифікації використання рекреаційних ресурсів України, що є слабо освоєними і в перспективі можуть стати фактором соціально-економічного відродження регіонів і додатковим джерелом наповнення державного бюджету. З цього погляду, рекреаційне господарство стає галуззю економіки, що замінить застарівші галузі промисловості, якими на сьогодні є вугільна і в перспективі металургійна та стане однією з передумов переходу України на постіндустріальний шлях розвитку. Нині існує певна невідповідність між туристично-рекреаційним потенціалом України та його фактичним освоєнням і економічною віддачею від нього. Основною причиною такого явища вбачаємо у відсутності комплексного державного стратегічного планування та програмування рекреаційної сфери та дієвих механізмів реалізації державної політики розвитку рекреаційного господарства.

Проблемами управління ресурсами рекреаційного забезпечення займалися І. Сажнева [6], В. Гусєв [1], А. Гусєв [5], Б. Орлов [4], Т. Маланюк [2] та ін. Особливу увагу дослідники приділяли аналізу системи управління рекреаційною діяльністю, формуванню потреб у рекреації, правовому регулюванню рекреаційних ресурсів.

Метою статті є виявлення та аналіз механізмів інноваційного розвитку рекреаційної сфери Карпатського регіону.

У Карпатському регіоні туризм має потужний потенціал. Але його економічна віддача поки що незначна. Розвиток сфери туризму стримується

недосконалістю нормативно-правової бази, а також методичної, організаційної, юридичної та інформаційної підтримки суб'єктів підприємництва у сфері туризму й курортів; недостатньою ефективністю механізмів державного регулювання та управління підприємствами сфери; незначними обсягами інвестицій у розвиток матеріально-технічної бази туристичної інфраструктури; неефективністю використання рекреаційних ресурсів.

Відомо, що засобом активізації інноваційних процесів у регіоні має виступати регіональна інноваційна політика (РІП), яка поєднує, з одного боку, участь держави в розв'язанні проблем інноваційного розвитку регіонів, а з іншого – владних інституцій регіонів у розв'язанні регіональних проблем, задіявши інноваційний фактор розвитку.

В. Гусев визначає регіональну інноваційну політику (далі – РІП) як складову державної інноваційної політики, логічне продовження науково-технічної політики на регіональний вимір, спрямовану на впровадження центральними та регіональними органами державної влади, а також іншими державними організаціями та їх регіональними структурними підрозділами комплексу скоординованих заходів щодо ініціалізації та інтенсифікації інноваційних процесів у регіональній економіці шляхом використання інноваційного потенціалу регіону, підсилення його залученням науково-технологічного потенціалу країни, а також запровадження комплексу економічних, організаційних, науково-технічних та інших заходів для досягнення сталого розвитку регіону інноваційного характеру. Об'єктами РІП виступають [1, с. 17]:

- інноваційний потенціал регіону в плані його посилення;
- інноваційні процеси в регіональній економіці та, відповідно, задіяні в їх реалізації об'єкти (інноваційні проекти, програми, об'єкти прав інтелектуальної власності тощо);
- ресурси підтримки цих процесів, а також сегменти сфер перебігу цих інноваційних процесів, як-то науково-технологічної, виробничої та сфери споживання. При цьому, сегменти перебігу інноваційних процесів науково-технологічної сфери та сфери споживання можуть перебувати за територіальними межами регіону, наприклад, регіон виступає замовником інноваційної розробки (сегмент науково-технологічної сфери) чи постачальником інноваційного продукту (сегмент сфери споживання).

Суб'єктами РІП виступають центральні та регіональні владні органи, державні організації та їх регіональні структури, які стимулюють генезис інноваційних процесів у регіоні, здійснюють їх координацію та підтримку їх розвитку за визначеними пріоритетними напрямками. Розроблення РІП має спиратися на систему її головних цілей, серед яких основними є такі:

- підвищення конкурентоспроможності регіональних виробництв внаслідок їх інноваційного технологічного оновлення;
- згладжування міжрегіональних диспропорцій на інноваційному шляху їх розвитку;

– збереження оптимального співвідношення між регіональною та галузевою інноваційною політикою уряду;

– пріоритетний інноваційний розвиток регіонів, які мають особливо важливе стратегічне значення для держави і потенціал для перетворення у “полноцінне економічне зростання”;

– оптимальне використання для інноваційного розвитку природно-ресурсних особливостей регіонів, їх географічного розташування, інфраструктури;

– розвиток внутрішньої та зовнішньої міжрегіональної співпраці [3].

Грунтуючись на викладеному вище та розглядаючи саме в досліджуваному вимірі проблему зміцнення рекреаційного потенціалу Карпатського регіону України, потрібно виходити з того, що основним пріоритетним завданням має стати запровадження на регіональному рівні інвестиційно-інноваційної моделі розвитку, забезпечення подальшого зростання науково-технологічного, інноваційного й людського потенціалу, підвищення конкурентоспроможності даного регіону на внутрішньому й зовнішньому ринках. Окрім того, проблему зміцнення рекреаційного потенціалу Карпатського регіону слід розглядати в контексті євроінтеграційного курсу України. Інтегрування нашої країни в європейські структури вимагає вироблення й реалізації такої моделі взаємовідносин з Карпатським регіоном й управлінням ним, яка б відповідала принципам регіональної рекреаційної політики Європейського Союзу. Значна увага, що приділяється проблемам регіонального розвитку, зменшення регіональних і соціальних диспропорцій у країнах Європейського Союзу є підтвердженням того, що державна регіональна політика взагалі та регіональна рекреаційна політика зокрема, повинна розглядатися як один з найважливіших механізмів забезпечення сталого економічного зростання та суспільної злагоди в Україні [2, с. 65].

Одним з дієвих інструментів щодо стимулювання регіонального розвитку є угоди (контракти) регіонального розвитку. Регіональний контракт дозволяє значною мірою подолати бюджетні обмеження за рахунок поєднання ресурсів регіону – інтелектуальних, фінансових, організаційних – з державними ресурсами. Контракт гарантує, що в межах даного регіону (наприклад, Карпатського) держава буде діяти з урахуванням пріоритетів діяльності регіональної влади і навпаки. Регіональна угода є договором між органами місцевого самоврядування регіонального рівня та урядом держави, що має на меті реалізацію спільної стратегії держави та регіону щодо розвитку території та регулює взаємні зобов'язання та відповідальність щодо вказаних у контракті заходів. Дослідження світового досвіду дало змогу втілити ідею угод щодо регіонального розвитку у ст. 4 та 5 Закону України “Про стимулювання регіонального розвитку” [3, с. 15].

Основна мета запровадження контрактних відносин у відносинах між державою та регіоном полягає в необхідності чітко сформулювати та юридично закріпити пріоритети, в реалізації яких зацікавлені як держава, так і регіон, а також

визначити ресурси, які сторони зобов'язуються направити на реалізацію програм і проектів згідно з виписаними в контракті пріоритетами. Досвід європейських країн свідчить, що при формуванні контракту обом сторонам необхідно намагатися чітко формулювати та максимально звужувати кількість спільних проектів (до трьох – семи) [7].

В Україні, як відомо, порядок підготовки, укладання та виконання угоди щодо регіонального розвитку затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23 травня 2007 р. № 751, відповідно до якої, угода щодо регіонального розвитку повинна передбачати:

- спільні заходи центральних і місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування з реалізації в регіоні державної стратегії регіонального розвитку;
- спільні заходи центральних і місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування з реалізації регіональної стратегії розвитку;
- порядок, обсяг, форми та строки фінансування спільних заходів, визначених сторонами, відповідно до Державного бюджету України та місцевих бюджетів;
- порядок інформування про реалізацію сторонами угоди щодо регіонального розвитку;
- відповідальність сторін угоди за невиконання або неналежне виконання передбачених нею заходів;
- порядок внесення змін до угоди;
- порядок набуття чинності та строк дії угоди.

Серед інноваційних пріоритетів визначальне значення для Карпатського регіону України має запровадження енерго-, ресурсозберігаючих технологій як однієї із базових передумов підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки. Запровадження інформаційних, комунікаційних технологій дозволить підняти рівень управління, сприяти посиленню інноваційної активності, поліпшити позиціонування інвестиційних можливостей, рекреаційних послуг регіону в цілому [4, с. 48].

Отже, розв'язання проблеми вибору моделі розвитку національної соціально-економічної системи та її практичне запровадження засобами державної політики стає визначальним фактором соціального прогресу та розбудови держави. Держава регіональна політика в умовах трансформаційних перетворень має бути невід'ємною складовою частиною політики держави, спрямованої на організацію відповідної території держави.

Державна інвестиційна політика – це стрижнева складова державної політики як організуюча, регулятивна та спрямовуюча інституційна субстанція суспільства щодо утвердження сталого інвестиційного розвитку національної економіки, забезпечення її конкурентоспроможності та прогресивних змін технологічної структури і є цілеспрямованою та скоординованою діяльністю органів державної влади загальнодержавного, галузевого, регіонального рівнів для впровадження комплексу заходів, спрямованих на створення системних інституційних, науково-технічних та інших засад, а також запровадження відповідних механізмів їх реалізації

через залучення необхідних інвестиційних, інтелектуальних, інформаційних, матеріально-технічних, організаційних та інших ресурсів (державних і недержавних), для стимулювання генерації та підтримки розвитку інноваційних процесів на всіх рівнях та галузях національної економіки, але з переважною їх державною підтримкою за встановленими законодавством пріоритетними напрямками.

Таким чином, розглядаючи проблему зміцнення рекреаційного потенціалу Карпатського регіону України, потрібно виходити з того, що основним пріоритетним завданням має стати запровадження на регіональному рівні інвестиційно-інноваційної моделі розвитку, забезпечення подальшого зростання науково-технологічного, інноваційного й людського потенціалу, підвищення конкурентоспроможності даного регіону на внутрішньому й зовнішньому ринках. Окрім того, досліджувану проблему слід розглядати в контексті євроінтеграційного курсу України. Інтегрування нашої країни в європейські структури вимагає вироблення й реалізації такої моделі взаємовідносин з Карпатським регіоном й управління ним, яка б відповідала принципам регіональної рекреаційної політики Європейського Союзу. Зарубіжні стандарти переносяться на наш реальний процес діяльності і слугують певним орієнтиром на майбутнє. Слід взяти до уваги, що досягнутий рівень розвитку рекреації в окремих країнах світу є досягненням відповідної економічної системи господарювання, яка формувалась протягом тривалого часу. Тому зарубіжні приклади можуть бути використані як перспективні щодо розвитку і становлення ринкових відносин у нашій державі.

Література:

1. Гусєв В. О. Державна інноваційна політика як засіб розвитку національної економіки : навч. посіб. / В. О. Гусєв. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – 60 с.
2. Маланюк Т. Туристично-рекреаційний комплекс Прикарпаття: його стан і перспективи розвитку / Т. Маланюк. – Івано-Франківськ : Карпати, 2002. – 118 с.
3. Менеджмент в сфері услуг / под ред. д.э.н., проф. С. Ф. Поважного, д.э.н., проф. В. В. Дорофиевко. – Донецк : ВИК, 2004. – 824 с.
4. Орлов Б. В. Правові проблеми визначення понять курортних, лікувально-оздоровчих і рекреаційних територій / Б. В. Орлов // Підприємництво, господарство і право. – 2000. – № 5. – С. 48–50.
5. Охріменко А. Г. Особливості функціонування рекреаційного комплексу в умовах сталого розвитку / А. Г. Охріменко // Регіональна економіка. – 2006. – № 2. – С. 224–228.
6. Сажнева І. М. Шляхи вдосконалення рекреаційної територіальної і функціональної структури Запорізького Приазов'я / І. М. Сажнева // Туристично-краєзнавчі дослідження. – Вип. 2. – К. : Кармаліта. – 1999. – С. 434–446.
7. Яцук Н. В. Механізм впровадження рекреаційної моделі регіонального розвитку / Н. В. Яцук // Держава та регіони. – 2007. – № 2. – С. 124–131.

Надійшла до редколегії 16.01.2014 р.